

ILM FAN XABARNOMASI

Ilmiy elektron jurnali

INGLIZ - O'ZBEK TARJIMALARIDA PREDLOGLARNING O'RNI

GUZALOY ASQAROVNA SOBIROVA

O'qituvchi, Toshkent davlat sharqshunoslik Universiteti

MUNIRA ABDULLAYEVA

O'qituvchisi, Toshkent Xalqaro Universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz va o'zbek tillarida predloqlarning tarjimasi va o'rni o'rganiladi. Ingliz tilidagi predloglar (prepositions) va ularning o'zbek tilidagi ekvivalentlari o'rtasidagi farqlarni tahlil qilish orqali tarjimadagi noaniqliklar va murakkabliklar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, predloqlarning o'rni, ularning grammatik va semantik vazifalari haqida so'z boradi. Maqolada tarjimada predloqlarni to'g'ri tanlash va joylashtirishda e'tibor qaratilishi kerak bo'lgan jihatlar haqida ham fikrlar bildirilib, amaliy tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: Predlog, tarjima, o'zbek tili, ingliz tili, sintaksis, semantika, gramatika, tarjima xatoliklari

Kirish: Tarjima jarayoni, ayniqsa grammatik tizimlar farqli bo'lgan tillar o'rtasida amalga oshirilganda, murakkab va ko'p qirrali ishni talab qiladi. Ingliz va o'zbek tillari o'rtasida tarjima qilganda, predloqlarning o'rni va ularning to'g'ri tarjimasi alohida e'tibor talab qiladi. Ingliz tilida predloglar grammatik jihatdan muhim rol o'ynaydi va ularning tarkibi keng va xilma-xildir. O'zbek tilida esa predloglar odatda boshqacha sintaktik tuzilish va semantik qo'llanilishga ega bo'lib, bu tarjimada ba'zi noaniqliklarni keltirib chiqaradi.

Bu maqolada ingliz tilidagi predloqlarning o'zbek tiliga to'g'ri tarjimasi va o'rni o'rganiladi. Ingliz predloqlarining o'zbek tilidagi ekvivalentlarini tanlashda yuzaga keladigan qiyinchiliklar, semantik farqlar va sintaktik xatoliklar tahlil qilinadi. Maqola davomida predloqlarning funksiyalari va ularning tarjimadagi ahamiyati haqida batafsil ma'lumotlar beriladi.

Asosiy qism: Predloglar tilning mustahkam grammatik elementlaridan biri bo'lib, ular so'zlarni yoki iboralarni boshqa so'zlar bilan bog'laydi. Ingliz tilida predloglar juda ko'p va ularning har biri ma'lum bir sintaktik va semantik funktsiyani bajaradi. Masalan, ingliz tilidagi "in," "on," "at," "by," "with," "to" kabi predloglar vaqt, joy va maqsad kabi tushunchalarni ifodalashda ishlatiladi.

O'zbek tilida predloglar soni kamroq, ammo ular ham turli ma'no va vazifalarni bajaradi. O'zbek tilida "bilan," "uchun," "da," "yo'li bilan," "oldin," "keyin" kabi predloglar mavjud. Ularning funksiyalari ingliz tilidagi predloqlarga nisbatan ba'zan farq qiladi.

Ingliz predloqlarining o'zbek tiliga tarjimasi ko'pincha bir nechta variantlarga ega bo'ladi. Masalan, ingliz tilidagi "in" predlogi o'zbek tilida "ichida," "bilan," yoki "da" tarzida tarjima qilinishi mumkin, bu esa tarjimonning konteksti va semantik farqlarga qarab belgilanadi.

Ingliz tilida "on" predlogi o'zbek tilida "ustida" yoki "yo'nalishida" tarzida tarjima qilinishi mumkin. Ingliz tilidagi "to" predlogi esa o'zbek tilida "ga," "yo'nalishida," yoki "uchun" tarzida ifodalanadi. Bu misollar ingliz va o'zbek tillaridagi predloglar o'rtasidagi farqlarni ko'rsatadi.

Ingliz tilida predloglar odatda so'z birikmalarining tarkibida alohida o'rinda turadi. Predlogdan keyin kelgan so'z (odatda, nom, zamon yoki fe'l) ma'lum bir vazifani bajaradi, masalan, "on the table" yoki "at the station." O'zbek tilida esa predloglar odatda so'z birikmasining oxirida yoki fe'lga yaqin joyda turadi, bu esa ingliz tilidan farq qiladi.

Tarjimada predloglar noto'g'ri tanlanganida yoki ularning o'rni xato belgilanganida, matnning semantikasi buzilishi mumkin. Ingliz predloglari va ularning o'zbek ekvivalentlari orasidagi farqlarni noto'g'ri tushunish tarjimadagi xatoliklarning sabablaridan biridir. Masalan, ingliz tilidagi "in" predlogi o'zbek tilida "da" yoki "ichida" sifatida tarjima qilinishi mumkin, ammo kontekstga qarab bu predloglar ma'nolarni o'zgartirishi mumkin.

Tarjimada predloglar to'g'ri tanlanishi va joylashtirilishi uchun quyidagi tavsiyalarni berish mumkin:

Predloglarni kontekstga qarab tanlash: Predloglarning tarjimasi faqat grammatik jihatdan to'g'ri bo'lishi kerak emas, balki ularni ma'no va vazifasiga qarab tanlash zarur;

Predloglarni va ularning o'rnini to'g'ri tushunish: Ingliz predloglarining o'zbek tilidagi ekvivalentlarini tanlashda sintaktik va semantik farqlarni hisobga olish kerak;

Sinov va tahrir qilish: Tarjimonlar predloglarni noto'g'ri joylashtirganlarida, xato qilingan joyni tahrir qilish va sinovdan o'tkazish tavsiya etiladi.

Tarjimada predloglar noto'g'ri tanlanishi va joylashtirilishi o'zaro murakkab xatoliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Bunga bir nechta sabablar bor:

Kontekstga qarab xato tanlash: Ingliz tilidagi predloglar ba'zida bir nechta ma'noga ega bo'ladi, va bu predloglarning o'zbek tilidagi tarjimasi ham kontekstga bog'liq bo'ladi. Masalan, ingliz tilidagi "in" predlogi bir vaqtning o'zida bir necha turdagi ma'nolarga ega bo'lishi mumkin: "in the room" (xonada) va "in trouble" (muammoga tushib qolgan).

Sintaktik xatoliklar: Ingliz tilidagi predloglarning joylashuvi o'zbek tilidagi predloglarning o'rni bilan farqlanishi mumkin, bu esa sintaktik xatoliklarni keltirib chiqaradi. Misol, "on the table" (stol ustida) iborasi o'zbek tilida "ustida" predlogi bilan so'z birikmasining oxiriga joylashtiriladi.

Semantik xatoliklar: Tarjimon predlogning ma'nosini noto'g'ri tushunib, uning o'zbek tilidagi to'g'ri ekvivalentini tanlamasligi mumkin. Misol: "by car" predlogini "avtomobilda" deb tarjima qilish, asl ma'nosini "avtomobil yo'li bilan" yoki "avtomobil yordamida" tarzida ifodalashga qaraganda noto'g'ri bo'lishi mumkin.

Ingliz tilidan o'zbek tiliga tarjima qilishda predloglarning to'g'ri tanlanishi uchun quyidagi tavsiyalarni ko'rib chiqish lozim:

Tarjimada predloglarni tanlashda kontekstni to'liq tushunish zarur. Predlogning ma'nosi faqatgina u joylashgan so'z bilan belgilanmaydi, balki butun ibora yoki gapning ma'nosi ham ahamiyatga ega. Tarjimon predlogni tanlashda matnning ma'no va maqsadini to'liq tushunishi kerak. Ingliz tilidagi predloglar o'zbek tilida aniq ekvivalentlarga ega bo'lmasligi mumkin, shuning uchun har bir kontekstda predlogni to'g'ri tanlash zarur.

Ingliz predloglari o'zbek tilida sintaktik jihatdan o'zgartirilishi mumkin. Tarjimon predlogning o'rnini va uning o'rnini to'g'ri belgilashda ehtiyotkorlik bilan yondashishi lozim. Ingliz tilidagi

predloqlarning joylashishi qat'iy bo'lsa, o'zbek tilida predloqlarning o'rni o'zgarishi mumkin. Tarjimonlar o'zbek tilining sintaktik xususiyatlarini hisobga olgan holda predlogning o'rnini to'g'ri tanlashlari kerak.

Tarjima qilingan matnni sinovdan o'tkazish, xatoliklarni aniqlash va tahrir qilish predloqlarning to'g'ri ishlatilishini ta'minlashga yordam beradi. Tarjima qilingan matnni qayta ko'rib chiqish va tahrir qilish, xatoliklarni aniqlash va tuzatishga yordam beradi. Tarjimon matnni bir necha marta o'qib chiqib, predloqlarning to'g'ri ishlatilganligini tekshirishi lozim.

Xulosa qismi: Ingliz va o'zbek tillarida predloqlarning o'rni va funksiyalari o'rtasida sezilarli farqlar mavjud. Tarjimonlar predloqlarni tanlashda va ularning o'rnini belgilashda ehtiyotkorlik bilan yondashishlari kerak. Maqolada predloqlarning tarjima jarayonidagi ahamiyati va bu boradagi ba'zi muammolar ko'rib chiqildi. Tarjima jarayonini yaxshilash uchun predloqlarning o'rnini va ma'nosini to'g'ri tushunish zarur. Ingliz va o'zbek tillaridagi predloglar o'rtasidagi farqlar tarjima jarayonida o'ziga xos qiyinchiliklar yaratadi. Tarjimada predloqlarning o'rni va ularning ma'nolarini to'g'ri tushunish juda muhimdir, chunki bu tilning semantikasini va grammatik tuzilishini ta'sir qiladi. Tarjimada predloqlarning to'g'ri tanlanishi va joylashtirilishi bilan bog'liq xatoliklar bilan kurashish uchun tarjimonlarga kontekstni yaxshilab tushunish va sintaktik farqlarni e'tiborga olish tavsiya etiladi.

ADABIYOTLAR RO'YHATI

1. Sobirova, G. A. . (2023). CRITICAL READING AND ITS IMPORTANCE IN A NEW ERA. *Horizon: Journal of Humanity and Artificial Intelligence*, 2(12), 78–82. Retrieved from <https://univerpubl.com/index.php/horizon/article/view/2987>
5. Asqarovna, S. G. (2023, October). Professionalism and ELT (English language teaching). In *International Scientific and Current Research Conferences* (pp. 486-491).
6. Boboyeva, Madina. "SO 'Z BIRIKMASINING POLIFUNKSIONAL MOHIYATI." *Namangan davlat universiteti Ilmiy axborotnomasi* 7 (2023): 380-387.
7. Esanov, U. D., Jurayev, A. K., & Boboyeva, M. (2023). MEDICAL TERMS IN PROFESSIONAL SPEECH OF FUTURE DOCTORS (Literature review). *Central Asian Journal of Medicine*, (2), 84-86.
8. Abdullayeva, Marxabo. "Milliy koloritni ifodalovchi frazeologizmlar tarjimasi muammolari (Monografiya)." *T.: "Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi* 148 (2024).
9. Абдуллаева, М. Р. (2019). Инглиз тилидан Узбек тилига илк бевосита таржималарда мазмун ва шакл мутаносиблиги. *Termiz Davlat Universiteti.* " *Adabiy aloqalar va madaniyatlarning uzaro tasiri.*" *Xalqaro ilmiy konferensiya*, 237-239.
10. Abdullayeva, M. R. (2024). BEVOSITA TARJIMADA FRAZEOLOGIZMLAR MA'NOSINI BERISH. *PEDAGOGS*, 56(1), 134-138.
11. Abdullayeva, M., & Maxmudova, M. (2022). IMPORTANCE OF LEGAL EDUCATION CHARACTERISTICS. *Science and Innovation*, 1(7), 1311-1314.

12. JAMILA FARRUXOVNA RUSTAMOVA. (2024). BADIY MATINNING JAHON VA RUSS TILSHUNOSLIGIDAGI TADQIQI . *Ta'lim Innovatsiyasi Va Integratsiyasi*, 21(2), 170–174. Retrieved from <https://web-journal.ru/ilmiy/article/view/5108>